

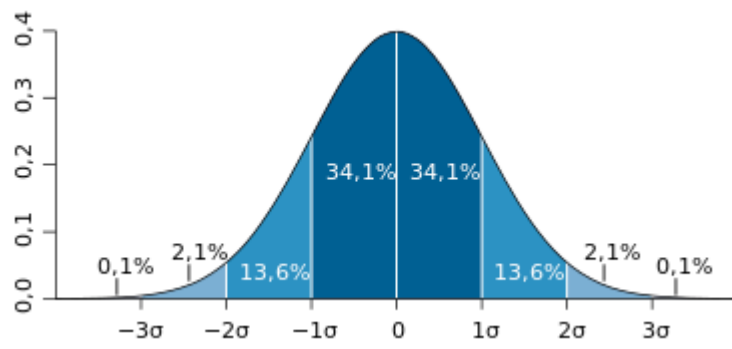

Občasník o jevech a událostech, se kterými se chtě nechtě setkáváme při výuce vašich dětí aneb lehkou formou na seriózní témata.

Jinakost

Každý z nás je ostře řezaný originál. Nejsme stejní a kromě zcela originálních očních duhovek a papilárních linií na prstech rukou se navzájem lišíme ve všech možných i nemožných charakteristikách. Zatímco výšku postavy snadno a objektivně měříme metrem, u dalších vlastností či schopností se lze k pravdě pouze přibližovat nebo na ni nepřímou usuzovat. Na měření některých "veličin" (například inteligence) jsou testy a díky nim lze zjistit, jak si ten či onen jedinec stojí ve srovnání s vrstevníky. Spočteme však pouze skóre v testu, ale o inteligenci, jakožto schopnosti adaptace, se zase tak moc nedozvíme. Pak jsou zde vlastnosti jako sebevědomí, empatie či temperament, kterým je velmi obtížné nebo přímo nemožné přiřknout nějakou měřitelnou hodnotu, a přesto je zjevné, že je jeden člověk temperamentnější, že má větší sebevědomí nebo je méně empatický než druhý.

Jsme navzájem odlišní. V mnoha charakteristikách jsme však odlišní jen co do jejich míry či intenzity, ať už tyto charakteristiky umíme přesně měřit či nikoli. Při hledání odpovědi na to, jak moc se od sebe lišíme, se ukázalo, že v míře odlišnosti existuje určitý řád. Kupříkladu, pokud bychom otrhali všechny listy z jednoho stromu a dali si tu práci a změřili délku všech lístků a z těchto údajů vypočítali aritmetický průměr a odchylku, zjistíme, že většina listů - přibližně 68,2 % se od sebe liší jen málo a lze je označit za průměrné. Výrazně méně listů - 27,2 % je nezvykle velkých nebo malých. 4,2 % listů je opravdu abnormálně malých nebo velkých a kolem 0,2 % je již pouze několik naprosto miniaturních nebo gigantických kusů. Lze tedy shrnout, že je okolo 30 % všech nadprůměrně velkých nebo naopak podprůměrně malých lístků. Čím jsou vzdálenější od mezních průměrných hodnot, tím jich rapidně ubývá a jsou raritnější. Tento jev je známý jako normální (normované) nebo Gaussovo rozložení a popisuje ho následující křivka.

Vědci mnoha oborů, psychologii nevyjímaje, se při zkoumání různých veličin dobrali opakovaně ke stejnému či podobnému rozložení měřených znaků. Čím více dat máme k dispozici (například velikosti listů z celého lesa nebo změřenou výšku postavy všech lidí na světě), tím se distribuce měřeného znaku více podobá Gaussovu rozložení. Tento princip platí v celé "přírodě" a zdá se být univerzální.

K normálnímu rozdělení lze dojít zcela průkazně v případě snadno měřitelných vlastností jako je tělesná výška. Je rovněž velmi důvodné se domnívat, že stejný princip platí u vlastností, které měřit dobře neumíme, jako jsou již zmiňované sebevědomí, empatie či temperament. Nakonec princip normálního rozdělení není nadarmo základním kamenem metodologie mnoha společenských věd.

Omlouvám se za nezáživný úvod. Jistě se můžete ptát, k čemu je nám tato informace ve škole dobrá. Například v tom, že podobné rozložení vlastností lze očekávat nejen u populace jako celku, ale i v menších kolektivech jako je školní třída. Nadpoloviční většina dětí bude v mnoha aspektech průměrná a opravdu nestandardních jedinců bude jen několik. Raritní jedinci, ať už extrémně velcí, malí, tlustí, hubení, chytří, hloupí, hodní nebo zlí, mají z "podstaty všehomíru" své místo na zemi a nelze než přijmout to jako fakt. Svůj úděl si většinou sami nevybrali a jsou vždy v menšině. Ti extrémně odlišní bývají zcela osamocení.

Výhodou nás průměrných je vcelku pohodlný a uspokojivý život v bezpečí "první směrodatné odchylky." Život v davu, chtělo by se říct. Je nás hodně, jsme si podobní, naše vzájemná jinakost je plně akceptovatelná. Jedinci, kteří jsou ve svých vlastnostech mimořádní (ať už v pozitivním nebo negativním smyslu slova), se vyskytují pouze zřídka a z toho důvodu jsou pro průměrné lidi velmi "atraktivní". Průměrní lidé se zkrátka zajímají o odlišnosti lidí neprůměrných právě proto, že jsou ojedinělí. Jejich odlišnost může vyvolávat obdiv, údiv, ale i strach či nenávisť. Trochu extrémním příkladem této fascinace mohou být sbírky kuriozit či lidská panoptika (tzv. freak shows), která byla běžná ještě v 19. století a těšila se velké oblibě.

Nepochybnou výsadou dnešní doby je, že již "freak shows" neexistují a že máme poměrně dobrou představu o tom, jak se to má s jinakostí. Izolace nebo dokonce eliminace jinakosti nepřináší skutečně nic dobrého. To už lidstvo důkladně prozkoumalo. Pokud chápeme jinakost jako danost, a byť řídký, tak ale přesto normální jev, není důvod se jí obávat nebo jí zesměšňovat. Prostě existuje. Bylo by naprosto skvělé, kdyby jinakost chápaly i děti právě v těchto intencích. V 21. století jistě není nutné, aby silnější dívka chodila s úzkostí do školy a obávala se posměchu nebo, aby chlapec s menší postavou hrál roli maskota, ze kterého si lze libovolně utahovat a nebo si do něj bouchnout. Jestli se staráme dobře o hrstku geniálních dětí, které se ve škole z čistě statistických důvodů musí vyskytovat, se můžeme zamyslet někdy přistě...

Neodpustím si prosbu na závěr. Jistě neuděláte chybu, když se s dětmi pobavíte o přirozené povaze jinakosti a zdůrazníte, že posměch a ukazování prstem patří do minulých století.

Originální psychojournal

Text: Mgr. Martin Říha

Redakce: Mgr. Pavel Bednář

Logo: Klára Hermanová

Foto: Děti

Pozn.: Děti na fotce nijak

nesouvisí s obsahem článku.

martin.riha@g.s-ricany.cz

tel.: 704 233 958

konzultace: út. 9 - 16 00, st., čt. 9 - 14 00

krizová linka: po. - pá. 17 - 18 00

whatsapp - chat důvěry: 704 233 958

(volejte pouze v dobách konzultací a krizové

linky)